

BUITENPLAATS LINDENHORST

Tuinhistorische waardestelling ten behoeve van
voorgenomen gebouw-ontwikkeling op het terrein

Concept 30 maart 2022

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
1 Het plangebied	5
2 Historische ontwikkeling	7
2.1 Periode tot 1863, boerderij met herenkamer	7
2.2 Periode 1863-1871/77, buitenplaats Lindenhorst ontwikkeld	11
2.3 Periode 1871-1957, buitenplaats Lindenhorst in gorietijd	17
2.4 Periode 1957-2021, Lindenhorst als zorginstelling en als kantoor	31
Noten	34
3 Actuele situatie	36
1 Huispark	37
2 Park	38
3 Koetshuisplein	41
4 Fruittuin	42
5 Boerderij-erf	43
6 Parkeerplaats	44
7 Weiden	45
4 Analyse en conclusies	46
5 Waardering	49
6 Aanbevelingen	51
Bronnen	52
Bijlagen	
Bijlage 1 Bescherming als gemeentelijk monument	54

INLEIDING

Aanleiding voor de tuinhistorische waardestelling

In het buitenplaatsenlint langs de Hoofdstraat tussen Driebergen en Doorn ligt aan de westzijde de buitenplaats Lindenhorst. Dit buiten kreeg vorm vanaf 1863, naar ontwerp van S.A. van Lunteren. Als particulier bewoonde buitenplaats is Lindenhorst in gebruik geweest tot 1957. Daarna is het grondgebied gesplitst en is de kern van Lindenhorst — hoofdhuis, boerderij, park, koetshuis en enkele weiden — in gebruik bij enkele opeenvolgende instituten op zorg- of welzijnsgebied.

Door de tijd heen heeft Lindenhorst zijn typerende buitenplaats- en Van Lunteren-kenmerken behouden. Daarom is dit ensemble beschermd als Gemeentelijk monument (nr 1581/WN357, zie ook Bijlage 1).

De huidige eigenaar is voornemens om Lindenhorst in te zetten als complex voor hoogkwalitatieve ouderenzorg. Om die 21e-eeuwse woonkwaliteit en de historische achtergrond elkaar te laten versterken, is het voorliggende rapport opgesteld met de historische ontwikkeling van de buitenruimte, de actuele situatie en de hieruit voortkomende tuinhistorische waardering.

Dit rapport vormt vanuit de cultuurhistorische kant de basis om te komen tot een verantwoorde locatie voor de gewenste verdere gebouw-ontwikkeling op het terrein. Andere waarden, zoals ecologische waarden, maken geen onderdeel uit van dit rapport.

PM

Afb. 1.1 Buitenplaats Lindenhorst op een recente luchtfoto. Op de foto zijn de belangrijkste onderdelen benoemd.

1	Hoofdhuis	5	Koetshuis
2	Voormalige boerderij	6	Boomgaard/ fruittuin
3	Boerderij-erf	7	weiden
4	Park		

Bron: pdok-viewer, ongedateerd.

1 HET PLANGEBIED

Adres	Hoofdstraat 260 3972 LL Driebergen-Rijsenburg
Eigenaar	Oren 121 BV
Kadastraal	Driebergen, sectie C, perceel 4899
Bescherming	Buitenhuis, parkaanleg en entreehek zijn beschermd als Gemeentelijk monument Koetshuis is aangemerkt als Waardevol object, zie ook bijlage 1
Bestemmingsplan	Gemeente Utrechtse Heuvelrug, Driebergen Buitengebied, vastgesteld 2021-10-26

Ligging van het plangebied

Buitenplaats Lindenhorst ligt aan de Hoofdstraat, ten zuiden van Driebergen (afb. 1.1). Aan de noordwestzijde ligt de buitenplaats Overhorst. Hier is recent achterin het park een complex van kantoorgebouwen nabij de erfgrens gebouwd. Aan de noordoostzijde loopt de Hoofdstraat. Aan de overzijde ligt de Overtuin, met de lange zichtlijn vanuit het hoofdhuis. Dit terrein is in bezit van de oude eigenaarsfamilie. Aan de zuidoostzijde ligt agrarisch terrein met boomgaard, (woon)boerderij, voormalige moestuin en weiden. Dit is eveneens bezit van de oude eigenaarsfamilie. Aan de zuidwestzijde liggen weilanden tot aan de Gooijerwetering.

Afb. 2.1 Het boerderijcomplex op het Kadastraal Minuutplan uit 1829, met rood het deel grondgebied tussen de Hoofdstraat en de Gooijerwetering. Met paars de grondaankoop uit circa 1840. Zie ook het detail, voor de erfinrichting: boerderij met uitbouw (herenkamer?), schuren, hooibergen (geel) en een schaapskooi (rechtsboven).

2 HISTORISCHE ONTWIKKELING

2.1 PERIODE TOT 1863, BOERDERIJ MET HERENKAMER

De locatie van Lindenhorst

Lindenhorst ligt aan de Hoofdstraat, tussen Driebergen en Doorn. Deze oeroude weg was eerder, na de eerste vorm van verharding, bekend als Utrechtse straatweg. Daarvoor was de weg onder meer bekend als de Arnhemse-benedenweg, de tegenhanger van de hogere en drogere (Oude) Arnhemse-bovenweg.

Het grondgebied van Lindenhorst sterkt zich, vermoedelijk sinds de stichting als boerderij, uit aan weerszijden van de Hoofdstraat. Dit mogelijk met de Bovenweg als noord- en de Gooijerwetering als zuidgrens. In het kader van dit onderzoek is de ontwikkeling van het grondgebied onderzocht vanaf de eerste Kadastrale inmeting uit 1829. De ontstaansgeschiedenis van de eerste boerderij blijft daardoor buiten beeld.

Boerderij Lindenhorst ten tijde van familie Van Dijk

Het kadastraal Minuutplan uit 1829 toont een boerderij met bijgebouwen nabij de weg (afb. 2.1). Net als veel andere gebouwen/ boerderijen op het kaartblad, lijkt deze boerderij parallel aan de Utrechtse (straat)weg te staan. Bij het gebouw staan enkele hooibergen en opstallen, nabij de straat is een schaapskooi aangegeven. De boerderij was in 1832 in eigendom van de Driebergse agrariër Willem van Dijk. Willem (1779-1850) was in 1819 getrouwd met Gerritje van Swieten (Darthuizen 1784-1861).¹ Zeer waarschijnlijk was de boerderij zijn familiebezit. Zijn familie boerde in ieder geval op De Horst,² aan de overzijde van de straatweg. Willem lijkt uit een welgestelde boerenfamilie te stammen.³

In Kadastraal Dienstjaar 1840 kocht Willem een strook van drie percelen aan van zijn zusje Cornelia, gehuwd met Lammert van Woudenberg. Deze grond grensde ten zuiden aan zijn eigen grond, en liep vanaf de (straat)weg tot aan de Gooijer wetering. De situatie van de boerderij, die waarschijnlijk toen ook al Lindenhorst heette, is goed zichtbaar op de Veldminuut van de Topografisch Militaire Kaart uit 1847 (afb. 2.2).

Na Willems overlijden in 1850 runde Gerritje het bedrijf. Rond 1854 stichtte zij op het zuidelijke perceel een nieuwe boerderij (afb. 2.3). Het gebouw werd op circa 160 meter van de straatweg gebouwd. Dit betreft (in basis) het actuele pand Hoofdstraat 162/164. De boerderij met schuur is kadastraal vastgelegd in juni 1855. Vermoedelijk in 1858 verkocht zij haar boerderij aan aangetrouwd neefje Jan Legemaat en de zuidelijke boerderij aan Willem Davelaar en Luitje van den Berg.⁴

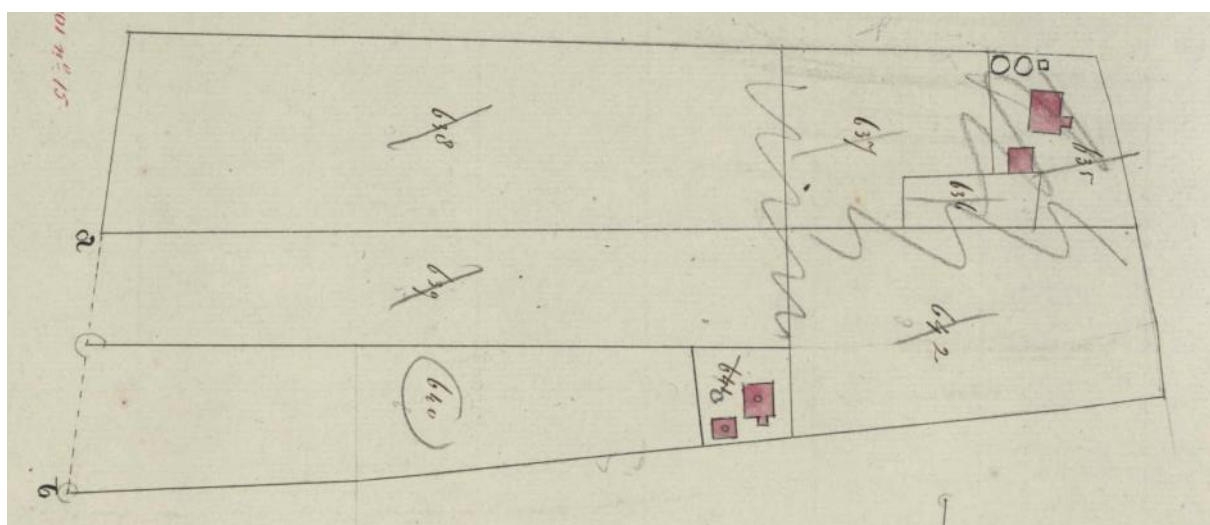
De oude boerderij, familie Legemaat

Jan Legemaat (Doorn 1824-Soest 1908) was in 1853 gehuwd met Gerritje Willempje van Swieten. Zij overleed al op 26-jarige leeftijd in 1858. Jan bleef met 3 jonge kinderen op boerderij Lindenhorst wonen en hertrouwde in 1859 met Alida van de Wetering. Vermoedelijk heeft hij de schaapskooi laten afbreken, want deze komt niet voor op de Kadastrale Hulpkaarten. In 1862 of 63 besloot hij Lindenhorst te verkopen.

Op 4 februari 1863 werd Lindenhorst te koop aangeboden. Het is dan aangeprezen als 'buitengoed' en uit de omschrijving blijkt een uitgebreide herenkamer dan wel mini-buitenhuis aanwezig te zijn (afb. 2.4). Mogelijk is dit de kleine uitbouw aan de noordoostzijde van het pand. Wie hiervan gebruik maakte is op dit moment onbekend: de opeenvolgende boeren zijn zelf eigenaar, wat vreemd is als het pand een herenkamer heeft.

Afb. 2.2 Het boerderijcomplex op de Veldminuut uit 1847 van de Topografisch Militaire Kaart. Achter de T-vormige boerderij ligt een flinke boomgaard. Aan de overzijde weg liggen weilanden, met een laan (NB dit is niet de latere zichtas). NA, inv.nr NL-HaNA_4.TOPO_7.32.5.

Afb. 2.3 Het oude boerderijcomplex en de rond 1855 zuidelijk ervan gebouwde boerderij (nu: Hoofdstraat 162/164), hier weergegeven op Kadastrale Hulpkaart 45, goedgekeurd 1 juni 1859, Dienstjaar 1859.

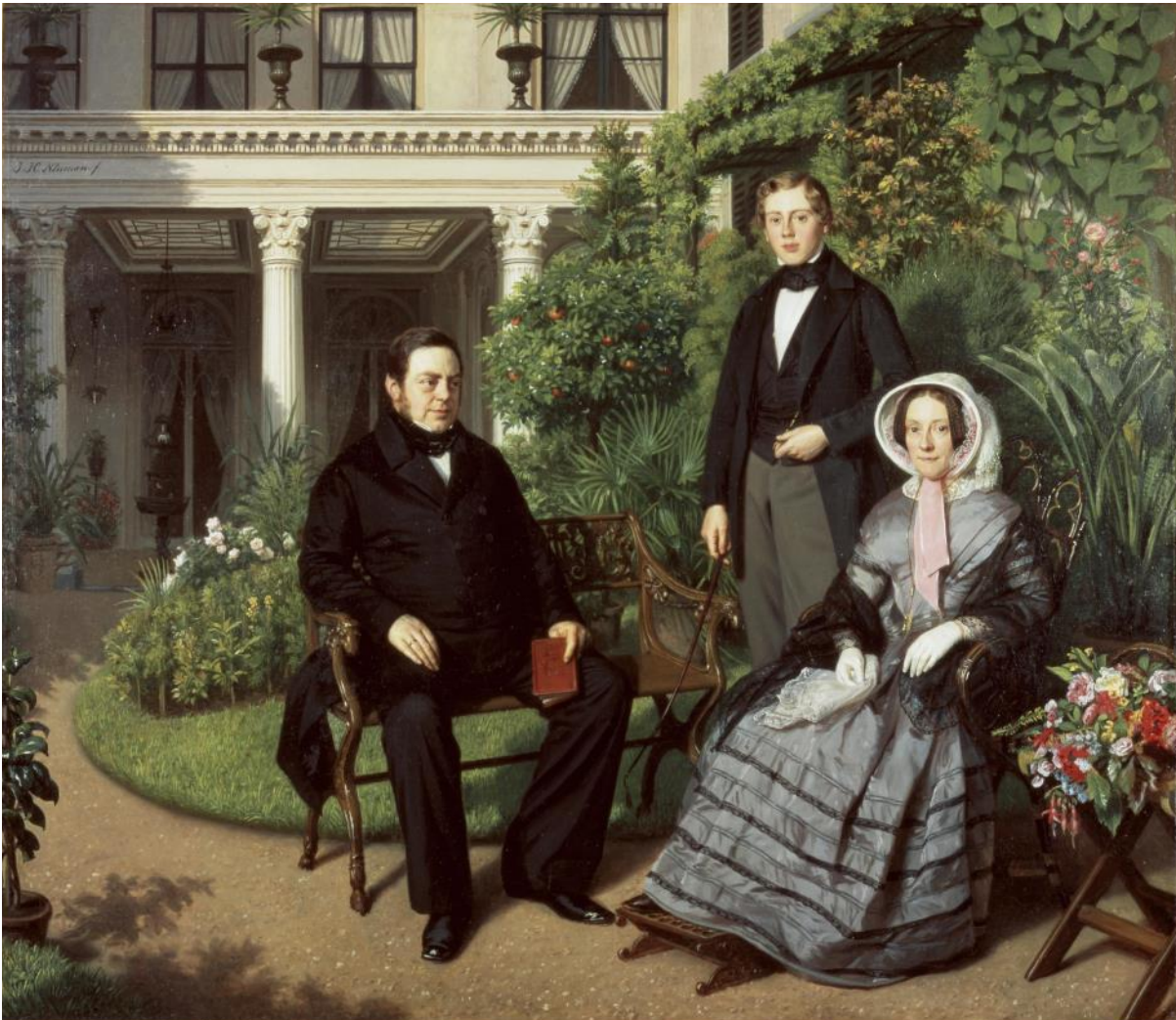
De verkoopadvertentie meldt *“Het aangenaam tot zomer- en winterverblijf geschikt Buitengoed Lindenhorst, gelegen te Driebergen aan den Straatweg, 20 minuten van het Station van de Spoorweg, bestaande in drie Kamers met daaraan gelegen Bouwmanswoning, Bergen, Schuur en verdere Betimmering, benevens ruim 12 Bunders extra best Boomgaard, bouw- en weiland.”* Het buitengoed/ de boerderij werd gekocht door Alexander Hendrik Metelerkamp, kantonrechter te Utrecht.

De zuidelijke boerderij, familie Davelaar

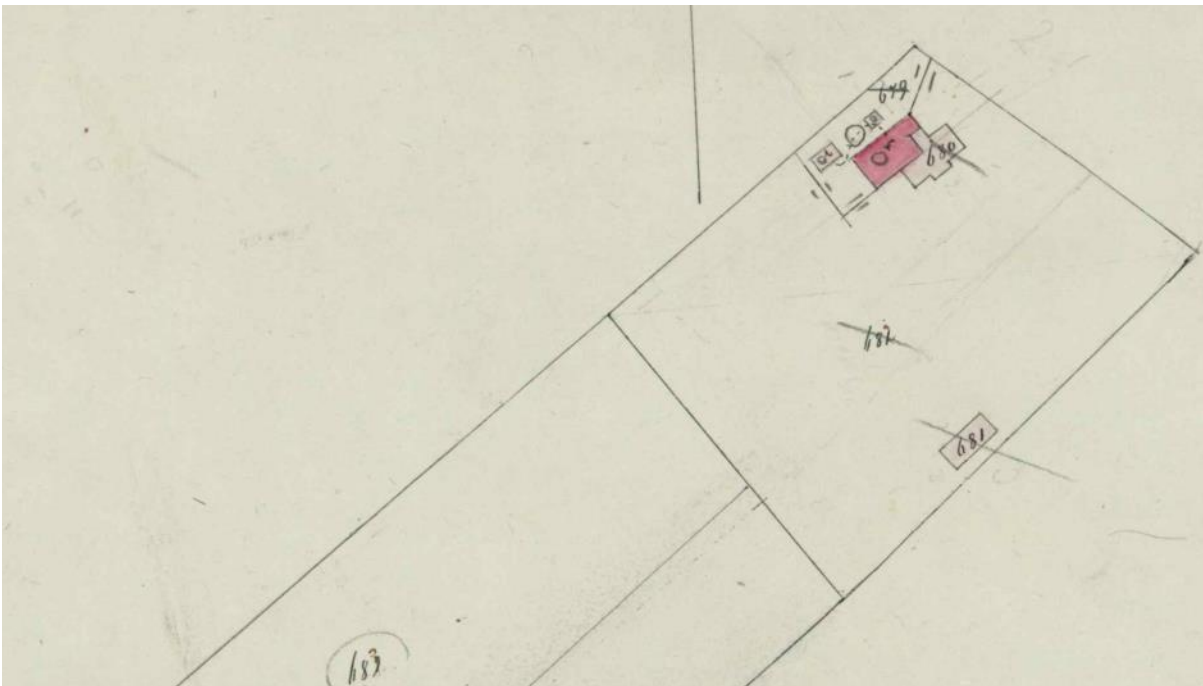
Willem Davelaar (Maartensdijk 1823-Loosdrecht 1914) trouwde in 1855 te Driebergen met Luitje van den Berg (Ede ca 1825-Loosdrecht 1900).⁵ Het echtpaar ging waarschijnlijk de zuidelijke boerderij pachten van Gerritje van Dijk-van Swieten. Vermoedelijk in 1858 kocht het echtpaar de boerderij van haar. In Kadastraal dienstjaar 1863 verkochten Willem en Luitje een lange smalle strook grond vanaf de weg tot aan de wetering aan Alexander Hendrik Metelerkamp. Dit betrof aan de weg een van hun boomgaard (perceel C 642) en daarachter een lang perceel bouwland (C 639).⁶

Afb. 2.4 Verkoopadvertentie voor Buitengoed Lindenhorst, op 4 februari 1863 in het Algemeen handelsblad. Gezien de locatiebeschrijving moet dit Lindenhorst nu Hoofdstraat 260 betreffen.

Afb. 2.5 Alexander en Catharina Metelerkamp, met zoon Johannes, in de tuin van hun Utrechtse stadshuis Nieuwegracht 56. 1851/52, J.H. Neuman, CMU, inv.nr 23057.

Afb. 2.6 Het nieuwe complex van kruisvormig buitenhuis met boerderij (dwars op de weg) en ten zuiden ervan het koets-huis. Weergegeven op Kadastrale Hulpkaart 58, goedgekeurd 10 juni 1865.

2.2 PERIODE 1863-1871/77, BUITENPLAATS LINDENHORST ONTWIKKELD

De nieuwe eigenaar Alexander (1804-1871) was in 1830 gehuwd met Catharina Gerarda Johanna VerLoren van Themaat (1805-1877).⁷ Voor zover op dit moment bekend bezaten of huurden zij geen andere buitenplaats c.q. zomerverblijf voordat zij Lindenhorst aankochten en hier een buitenhuis bouwden. In Utrecht woonden zij aan de Nieuwegracht 56. Daar is van het echtpaar, met zoon Johannes Jacobus (1835-1899), een familieportret geschilderd in hun achtertuin (afb. 2.5).

Alexander liet de boerderij grondig verbouwen, tot een gebouw dwars op de weg. Aan de zuidoostzijde ervan werd een kruisvormig buitenhuis gebouwd (afb. 2.6). De kadastrale Hulpkaarten suggereren dat ook boerderij vrijwel geheel werd herbouwd, dit in tegenstelling tot het in literatuur gestelde, dat Alexander de 17e-eeuwse boerderij slechts verbouwde en hier een huis tegenaan bouwde.

Omdat Alexander in de zuidoosthoek ook een deel van boomgaard van buurman Davelaar kocht, bezat hij een wat breder perceel aan de straatweg. Deze breedte gebruikte hij om de buitenplaats vorm te geven. Aan de zuidwestzijde van het park liet Alexander het koetshuis bouwen. De gedenksteen hiervoor is geplaatst op 7 augustus 1863, door de driejarige kleinzoon Alexander Hendrik jr (1860-1918).

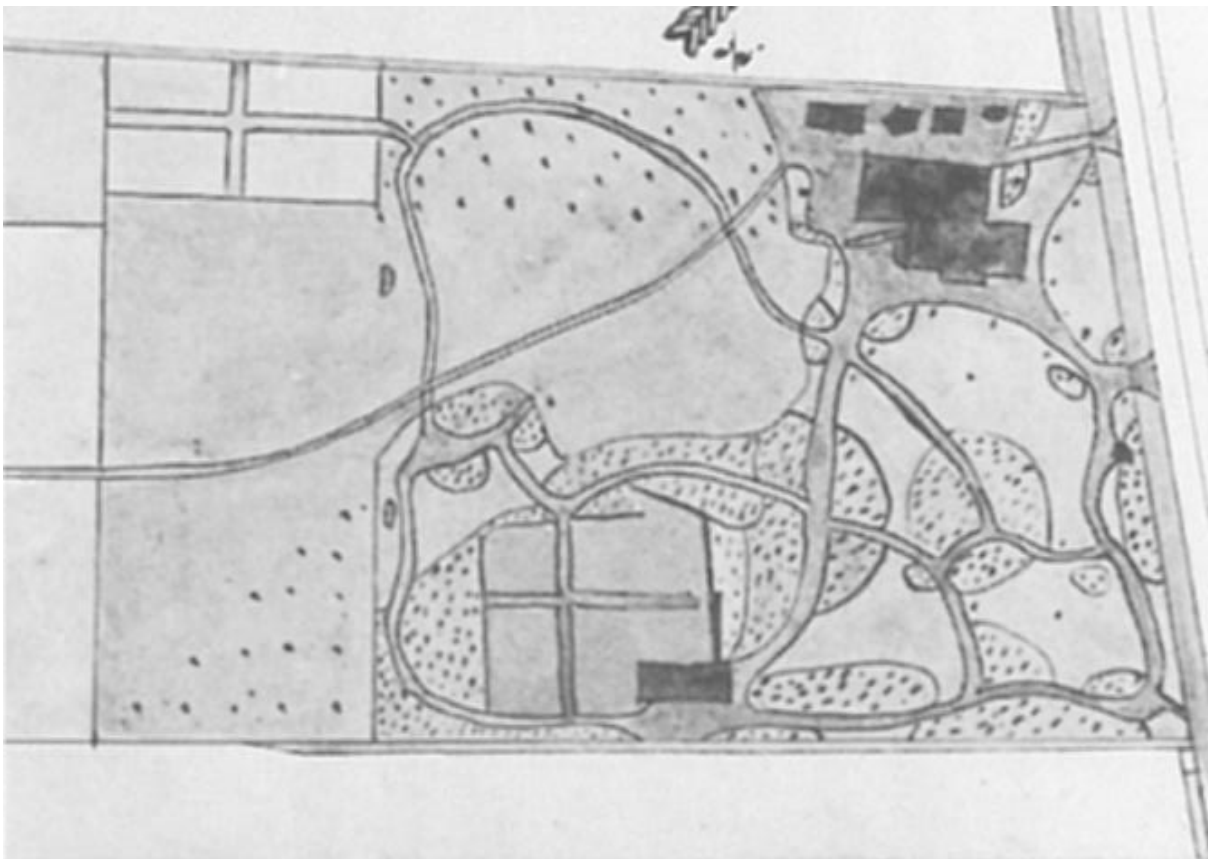
Zoals in oudere literatuur al gesteld is Lindenhorst, geheel tegen de mode van die tijd in, een laat 19e-eeuws type van de buitenhuis-boerderij-combinatie. De aanleg als buitenplaats was daarbij ook bescheiden; tussen huis, straatweg, erfgrans en koetshuis werd een bijna vierkant parkje aangelegd. Deze aanleg, zeer waarschijnlijk naar ontwerp van S.A. van Lunteren (zie volgende pagina), liep volgens een kaartje uit circa 1884 (afb. 2.8) vereenvoudigd door naar het zuidwesten, als begeleiding van de grote zichtlijn vanuit het hoofdhuis naar het zuidelijke landschap.

Volgens het kaartje werden aan weerszijden van deze grote zichtlijn nutstuinen aangelegd; ten westen van het koetshuis een moestuin en boomgaard, waarschijnlijk voor de eigenaar en ten westen van de boerderij een moestuin en boomgaard, waarschijnlijk voor de pachtboer. De moestuinen zijn met een klassiek padenkruis weergegeven.

Op kaart toont de aanleg van Lindenhorst als heel bescheiden. In de beleving was de parkaanleg mogelijk veel minder beperkt. Dit zowel door de zichtlijn naar het zuidwesten over het weidelandschap (afb. 2.19), het overpark met de lange zichtlijn (zie pag. 15 en afb. 2.10), als door het effect dat vanaf het hoofdhuis de straatweg een zichtlijn naar het zuidoosten vormde richting Heidepark en Doorn. De aaneenschakeling van buitenplaatsen, het zogeheten 'miljonairsstraatje' tussen Zeist en Doorn, zorgde ervoor dat ieder uitzicht langs de weg een rijk aangekleed beeld gaf.

Afb. 2.7 Lindenhorst met de jonge parkaanleg, op een prent uitgegeven in 1868. Interessant is dat tekenaar Lutgers, geheel naar de toenmalige mode, de boerderij buiten beeld laat. Vanaf dit zichtpunt moet haast wel linksachter het huis een punt van schuur zichtbaar zijn geweest. P.J. Lutgers. HUA, cat.nr 201537.

Afb. 2.8 Plattegrond van Lindenhorst uit circa 1884, zoals opgenomen in Van Groningen (1998) p.136. Met bronverwijzing naar HUA, inv.nr 1538-2(A). Bij HUA is de kaart op 25-01-2022 niet direct vindbaar.

Samuel Adriaan van Lunteren

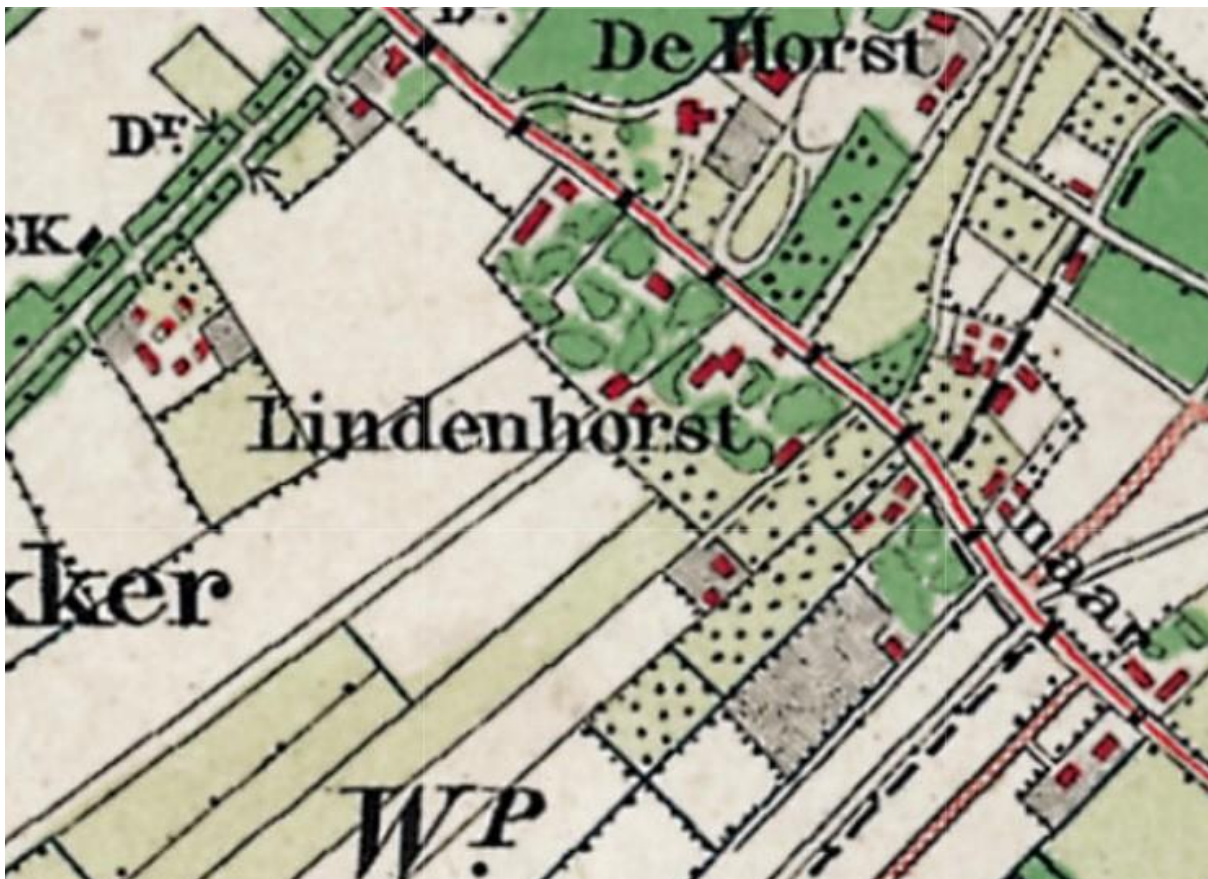
Volgens literatuur huurde het echtpaar de, met name in provincie Utrecht, vooraanstaande architect Samuel Adriaan van Lunteren (1813-1877) in voor het ontwerp van buitenhuis-boerderij, koetshuis en het bescheiden park.⁸

Samuel was lid van de architecten- en kwekersfamilie Van Lunteren. Midden 19e eeuw was de Utrechtse heuvelrust sterk in opkomst als locatie voor buitenhuizen. Bij een aantal daarvan werd Samuel gevraagd als architect. Dit betrof vaak opdrachtgevers voor wie hij ook voor hun stadshuis werkte.⁹ Behalve de bebouwing zal Samuel, zoals toen gebruikelijk, ook de buitenruimten hebben ontworpen. Bij Zeist ontwierp hij Beeklust (1855), De Brink (1856) en Wulperhorst (1858), bij Driebergen Lindenhorst (1863/64) en bij Doorn Schoonoord (1862), zie de volgende pagina voor vergelijkbare afbeeldingen.¹⁰

Vijf jaar later, in 1868, is een tekening van de buitenplaats uitgegeven. P.J. Lutgers tekende Lindenhorst vanuit het zuidoosten, vanaf de straatweg (afb. 2.7). Op de voorgrond is het nog jonge park zichtbaar, met aan de westzijde van het perceel het huis. Interessant is, dat Lutgers zo'n zichtpunt kiest dat:

- A) De boomgaard van de buurboerderij niet zichtbaar is
- B) De eigen pachtboerderij net niet zichtbaar is: de boerderijvleugel stak aan de zuidwestzijde zover voorbij het huis, dat deze vanuit de richting Doorn te zien moet zijn geweest.¹¹

De begeleidende tekst is zeer kort: *“eerst sedert kort tot een buitengoed aangelegd, behoort den Heere Mr. A.H. Metelerkamp, te Utrecht.”*¹²

Afb. 2.9 Lindenhorst op de Topografische kaart 1885. Op deze kaartuitgave is de buitenplaats voor het eerst goed herkenbaar weergegeven.

DE VIER ANDERE S.A. VAN LUNTEREN-ENSEMBLES OP DE HEUVELRUG

Buitenplaats Beeklust te Zeist (nu Utrechtseweg 84),
in 1868. P.J. Lutgers, HUA cat.nr X67193 - 135867.

Buitenplaats De Brink te Zeist (nu Utrechtseweg 82),
in 1868. P.J. Lutgers, HUA cat.nr X95623 - 202421.

Buitenplaats Wulperhorst te Zeist (nu Tiendweg 6),
in 1868. P.J. Lutgers, HUA cat.nr HUA X93617 -
202121.

Buitenplaats Schoonoord te Doorn (nu Postweg 18),
in 1868. P.J. Lutgers, HUA cat.nr X95623 - 202421.

De aanleg van de Overtuin

Alexander senior kocht van twee partijen enkele percelen aan de overzijde van de straatweg. In Kadastraal dienstjaar 1867 kocht hij de percelen B 599 (laan), 627 (berm) en 679 (bouwland) van Marie Adolphine Schill (1836-1903) douairière August van Scherpenberg (1820-1863), eigenares van buitenplaats De Horst. Bij het kadaster bleven deze percelen omschreven bij hun agrarische functie. In een niet vermeld jaar, maar waarschijnlijk min of meer tegelijk, kocht Alexander percelen B 117 (beplante weg), 118 (bouwland) en 119 (weg) van de erfgenamen van landbouwer Klaas van Soest (1784-1867).

Op enig moment zijn deze percelen echter heringericht als de Overtuin van Lindenhorst. Omdat er door het overpark een lange zichtlijn vanuit het hoofdhuis Lindenhorst loopt, is het vermoeden dat al snel na aankoop de parkaanleg is gerealiseerd. Hierdoor liep de straatweg door het grondbezit heen. Het (psychologisch) effect dat een openbare weg door een park of bezit heenloopt is een regelmatig voorkomend verschijnsel bij buitenplaatsen en landgoederen.¹³

Uit 1908 is een ingekleurde foto bekend, waarop te zien is hoe op dat moment de zichtas in het overpark was aangekleed (afb. 2.10). Het fotostandpunt lijkt vanuit een verdieping van het hoofdhuis. De aanleg bestaat uit slingerende wandelpaden die voor een deel ook door de zichtlijn lopen. Langs de straatweg staat dan een lage haag. De aanleg begint met een grasveld, daarachter liggen vakken met (park)bos aan weerszijden van de zichtlijn. Centraal voor de zichtlijn ligt op het grasveld een groot, rond perk met geometrische patronen. De patronen lijken ingericht met beplanting en met grind of schelpen in verschillende kleuren. In een ruime cirkel rond het perk staat symmetrisch een collectie kuipplanten opgesteld. Voor het overwinteren van de kuipplanten was een oranjerie ingericht in het 'boerderijtje van Davelaar' ten zuiden van het koetshuis.¹⁴

Langs het pad in de zichtlijn liggen naar 19e-eeuws gebruik brede grasbanen. In de grasbaan is een bloemenrand aangeplant, zeer waarschijnlijk ook met eenjarigen. Halverwege de lange zichtlijn stond een wit tuinbeeld (afb. 2.10 en 2.28). Dit beeld stond op een sokkel, met ervoor een bloemperk. Dit perk was als het bloemperk bij de weg schuinoplopend aangelegd, zodat de invulling goed zichtbaar was vanaf wandelhoogte.

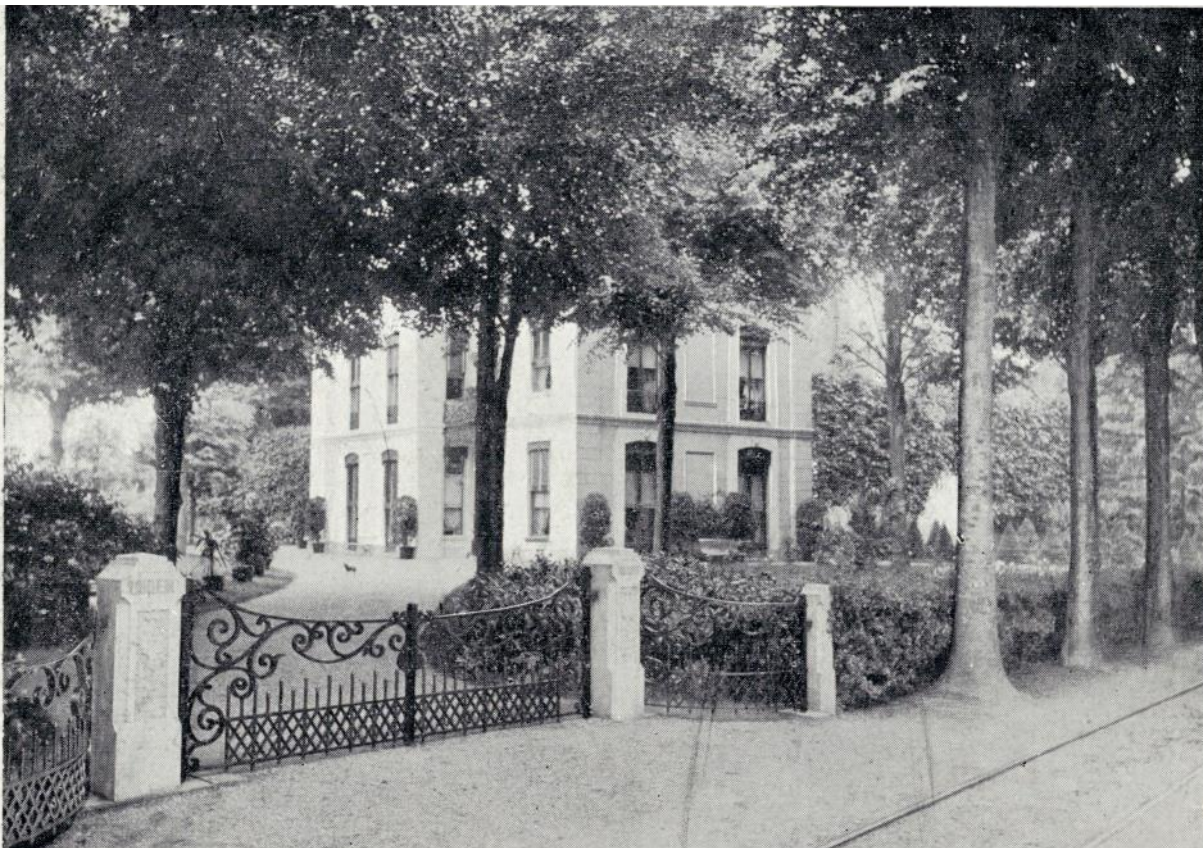

Afb. 2.10 De Overtuin, gezien vanuit het hoofdhuis, op een ingekleurde foto uit 1908, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.12 Dat Alexander Metelerkamp al in 1898 het beheer over Lindenhorst voerde, blijkt uit de advertentie van 5 augustus 1898, waarin hij vraagt om een vakkundige tuinbaas. Nieuws van de Dag/ Kleine Courant.

Afb. 2.11 Alexander H. Metelerkamp jr, gefotografeerd in 1883/84. G.L. Mulder, HUA, cat.nr X57112 - 221592.

Afb. 2.13 De hoofdentree van Lindenhorst, op een ansichtkaart uit de periode 1900-1905. Goed zichtbaar is de (jonge) bomen een eind zijn opgekroond en een coulisse vormen tussen huis en straat. En dat de parkaanleg direct rond het huis open is en rijk aangekleed met snoeivorm-heesters en kuipplanten. HUA, cat.nr 9956.

2.3 PERIODE 1871-1957, BUITENPLAATS LINDENHORST IN GORIETIJD

Tweede echtpaar Metelerskamp-VerLoren van Themaat

Na het overlijden van Alexander bleef weduwe Catharina de buitenplaats gebruiken. In Dienstjaar 1874 kocht zij in het overpark het perceel met huisjes (B645-650) van arbeider Gerrit Roembeek (1816-1893). Na haar overlijden in 1877, vererfde het bezit op het enige kind Johannes Jacobus Metelerskamp (1835-1899). Hij was in 1858 gehuwd met Joanna Maria VerLoren van Themaat (1834-1892).¹⁵ Johannes Jacobus kocht in Dienstjaar 1895 in het overpark het aangrenzende huis en tuin (B596 en 597) aan.¹⁶

Eind jaren 1870/ begin jaren 1880 maakte de 'wandellende dominee' Jacobus Craandijk (1834-1912) een tocht van Utrecht naar Doorn. Zijn verslag hiervan is uitgegeven in 1882. Bij zijn wandeling bleek – voor hem – Lindenhorst zo'n 'algemeen' onderdeel van de rij aaneengesloten buitens, dat hij het vermeldt als *“Ook aan buitens ontbreekt het niet. Welgelegen met zijn waterpartij, het witte huis van Dennenhorst, de Horst, Veldzigt, Rusthof, Lindenhorst met zijn overplaats, Buitenlust met zijn' ouderwetschen zijgevel, volgen elkander op, nu eens aan deze, dan weêr aan gene zijde van den weg. Een schilderachtige schaapskooi, een eenzame molen, de toren van Sterkenburg in de verte boven het open veld, links vóór ons op eenigen afstand het grijze huis en het digte bosch van Heidepark, met het bouwland er voor, dat alles geeft aanhoudend afwisseling aan het vriendelijke landschap.”*¹⁷

In 1884 is een overzichtskaart van het grondgebied van Lindenhorst gemaakt (afb. 2.8).¹⁸ Het buiten heeft dan aan de straatweg drie entrees: een wandelentree aan de zuidzijde (deze is ook op de prent van Lutgers zichtbaar), de hoofdentree in het midden en de boerderijentree aan de noordzijde. De kaart toont dat vlakbij de hoofdentree nabij de weg een tuinkoepel(tje) stond. Mogelijk is dit het prieel, zichtbaar op afb. 2.24.

Johannes kocht rond 1885 (dienstjaar 1888) de zuidelijke boerderij en grond van familie Davelaar aan. Dit betrof ruim 8 hectare grond, geheel ten westen van de Hoofdstraat. De boerderij met erf en omringende grond kreeg een belangrijke nutsfunctie voor de buitenplaats: in of bij de boerderij werd een ruimte ingericht als orangerie, de overwinteringsplaats voor de collectie kuipplanten, en ten westen ervan werd de grote moestuin aangelegd (zie ook afb. 2.22).¹⁹

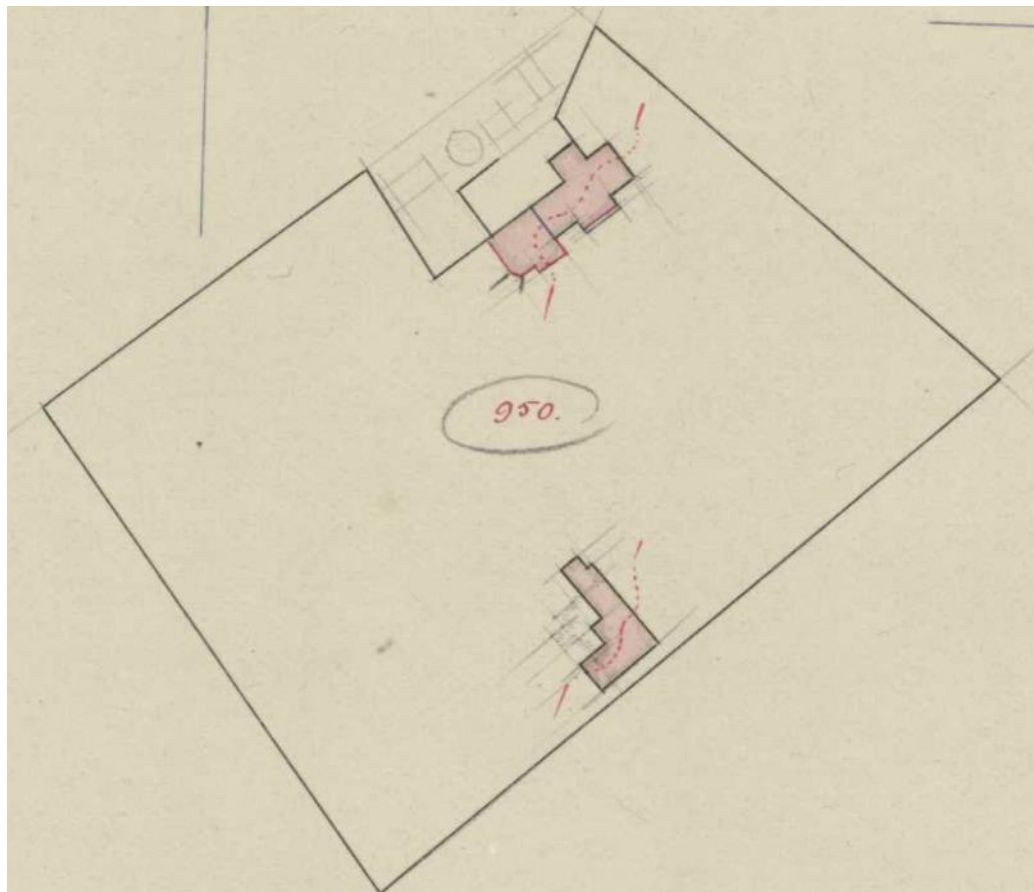
Derde generatie Metelerskamp

Lindenhorst vererfde al rond 1898 op zoon Alexander Hendrik Metelerskamp (1860-1918, afb. 2.11). Hij was in 1894 gehuwd met Anna Maria Wisman (1860-1930).²⁰ Alexander adverteerde op 5 augustus 1898 om een tuinbaas (afb. 2.12) en Anna Maria op dezelfde krantenpagina om een keukenmeid op Lindenhorst. Er werd per 1 november een tuinbaas aangenomen in de persoon van Joost de Blank (1865-1958). Dit blijkt uit de advertentie voor zijn 40-jarig werkjubileum in 1938.²¹

Het echtpaar Metelerskamp liet rond 1913 het huis uitbreiden met een 'vierkante' vleugel aan de zuidwestzijde en tegen de zuidwestgevel een erker over beide verdiepingen. De uitbreiding is vergund in 1912 en kadastraal ingemeten in september 1914, Dienstjaar 1915 (afb. 2.15). Waarschijnlijk hebben zij ook de oude zuidoostelijke midden-uitbouw van het hoofdhuis met een verdieping verhoogd. In diezelfde periode is ook het koetshuis uitgebreid met een grote vleugel (afb. 2.14). Deze verbouwing werd uitgevoerd door de Driebergse aannemers de gebroeders Fekkink. De begane grond werd in gebruik genomen als garage, met aan de voorzijde een overdekte opstelplaats en een ruim, met klinkers verhard plein (afb. 2.25). De verdieping, die de kenmerkende enkele schuine dakhelling heeft, werd in gebruik genomen als druivenkas,

Afb. 2.14 Het uitgebreide koetshuis op Hulpkaart 161, goedgekeurd juli 1913, Dienstjaar 1914. De zolder van de nieuwe aanbouw werd ingericht als druivenkas, zie ook afb. 2.31.

Afb. 2.15 Het fors uitgebreide hoofdhuis op Hulpkaart 166, goedgekeurd september 1914, Dienstjaar 1915.

waarbij de planten aan de buitenzijde van de zuidwestelijke muur buiten werden geplant en de ranken de 'zolderkas' in werden geleid. Het zolderdak was daartoe geheel uitgevoerd in glas (zie ook afb. 2.31).²² Op enig moment is ook de parkaanleg aangepast. Dit blijkt uit de vergelijking van de kaart uit circa 1884 (afb. 2.8) en de luchtfoto uit 1945 (afb. 2.29). Zeer waarschijnlijk houdt deze verandering verband met de uitbreiding van het hoofdhuis, omdat hierbij ook de toegangsreef langs het huis werd aangepast. Onder meer werd er schuin voor de nieuwe aanbouw groot perk aangelegd, met een wandelpad er omheen.

Enkele maanden na Alexanders overlijden werden op 16 april 1919 in het koetshuis de (rijke) collectie rijtuigen en toebehoren verkocht (afb. 2.16).²³ Bij het echtpaar woonde hun nichtje Anna Margaretha Fresen (1890-1975).

Echtpaar Jaring-Fresen

Anna Fresen huwde in 1921 met Jan Lubertus Jaring (1890-1965).²⁴ Zij gingen Lindenhorst bewonen, samen met weduwe Metelerkamp-Wisman. Anna Wisman overleed in 1930. Daarna vererfde Lindenhorst voor 1/3 op Anna Jaring-Fresen en voor 2/3 op haar neven en nichtjes Fresen en Van Diggelen. Anna behield daarbij het vruchtgebruik.²⁵

Uit de jaren 1920 en met name de jaren 1930 zijn diverse foto's bewaard gebleven, waarop delen van de parkaanleg zijn te zien (afb. 2.17-2.28). Samen met een luchtfoto uit 1945 (afb. 2.29) en 1961 (afb. 2.31) tonen zij dat Lindenhorst tot ver in de 20e eeuw volledig als buitenplaats-met-pachtboerderij in gebruik was. De luchtfoto van 1945 toont nog een bijzondere aanpassing, mogelijk vanwege het gedeelde eigenaarschap; eind jaren 1930 is de grote zichtlijn in tweeën verdeeld met een afscheiding. Het oostelijk werd als park beheerd, met gazon, sierheesters en een kleine ronde vijver en het westelijk deel kwam bij de boerderij in gebruik (afb. 2.29 en 2.31).

In de jaren 1930 werd de boerderij volgens foto-opschrift gepacht door ene Koudijs (afb. 2.21). In de oorlogsjaren werd de boerderij gepacht door ene Dorrestein.²⁶ Tussen 1945 en 1961 is op het boerderij-erf de grote hooiberg geplaatst, direct achter de stal. Kennelijk was nog fiducia in een zinvolle agrarische bedrijfsvoering. De hooiberg is voor het eerst zichtbaar op de luchtfoto van 1961 (afb. 2.31).

In mei 1945 verloofde dochter (Lu)Berta Jaring (1921-?), wonend op Lindenhorst, zich met Carel Constantijn Nengerman (1920-2001), wonend op Beukenrode te Doorn. Het echtpaar ging op Lindenhorst wonen en hier werd in 1947 Anna Margaretha geboren en in 1950 Arnold Adolf.

In die naoorlogse jaren raakten steeds meer buitens in het lint over de Heuvelrug hun buitenplaatsfunctie kwijt. Zij werden verkocht en herbestemd als onderkomen voor met name maatschappelijke instellingen. Het 'miljonairsstraatje' werd zo een 'chique kantoorstraatje'. Ook op Lindenhorst speelde dit in jaren 1950. Volgens een krantenbericht in Trouw van 5 juli 1954, was Lindenhorst kort daarvoor verkocht aan de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten. Deze Bond had het plan hier een 'centrum voor ouden van dagen' te stichten. In later jaren komt de Bond echter meer niet naar voren. De gezamenlijke eigenaren, waaronder voor 1/3 familie Jaring, verkochten de kern van Lindenhorst—hoofdhuis, boerderij, park, koetshuis en circa 1,3 hectare grond uiteindelijk in 1957 aan de gemeente Utrecht. De overtuin, de zuidelijke boerderij en diverse zuidelijke percelen bleven in familiebezit.²⁷

Afb. 2.16 Verkoopadvertentie voor de collectie rijtuigen van Lindenhorst, op 16 april 1919.

Afb. 2.17 Het hoofdhuis en boerderij en rechts een deel van het park in 1922, gezien vanuit de weide in de grote zichtlijn. Goed zichtbaar zijn de grote en de boven-erker aan het huis, met vrij uitzicht naar het zuidelijke landschap. Foto 15 januari 1922, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.18 Het hoofdhuis in weider zichtpunt, met links de hooibergen en rechtsvoor de beplantingsrand langs de bessen- en fruittuin achter het koetshuis. Foto circa 1936, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.19 Het weidse uitzicht vanuit de boven-erker door de grote zichtlijn naar het zuidelijke landschap. Links de beplantingsrand langs de bessen- en fruittuin achter het koetshuis, rechtsachter de beplantingsrand rond de moestuin en boomgaard van de pachtboer. Foto ongedateerd, vermoedelijk 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.20 De grote erker aan het hoofdhuis, met aangrenzend de staldeuren van de boerderij; eigenaar en pachtboer leefden en werkten ongekend dicht bij elkaar. Foto circa 1937, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.21 Het boerderij-erf met links de oude vorm van de huidige oude hooiberg en rechts een later opgeheven hooiberg. De foto is genomen vanwege de inhuur “bij Koudijs” van een toen moderne dorsmachine. Foto waarschijnlijk 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

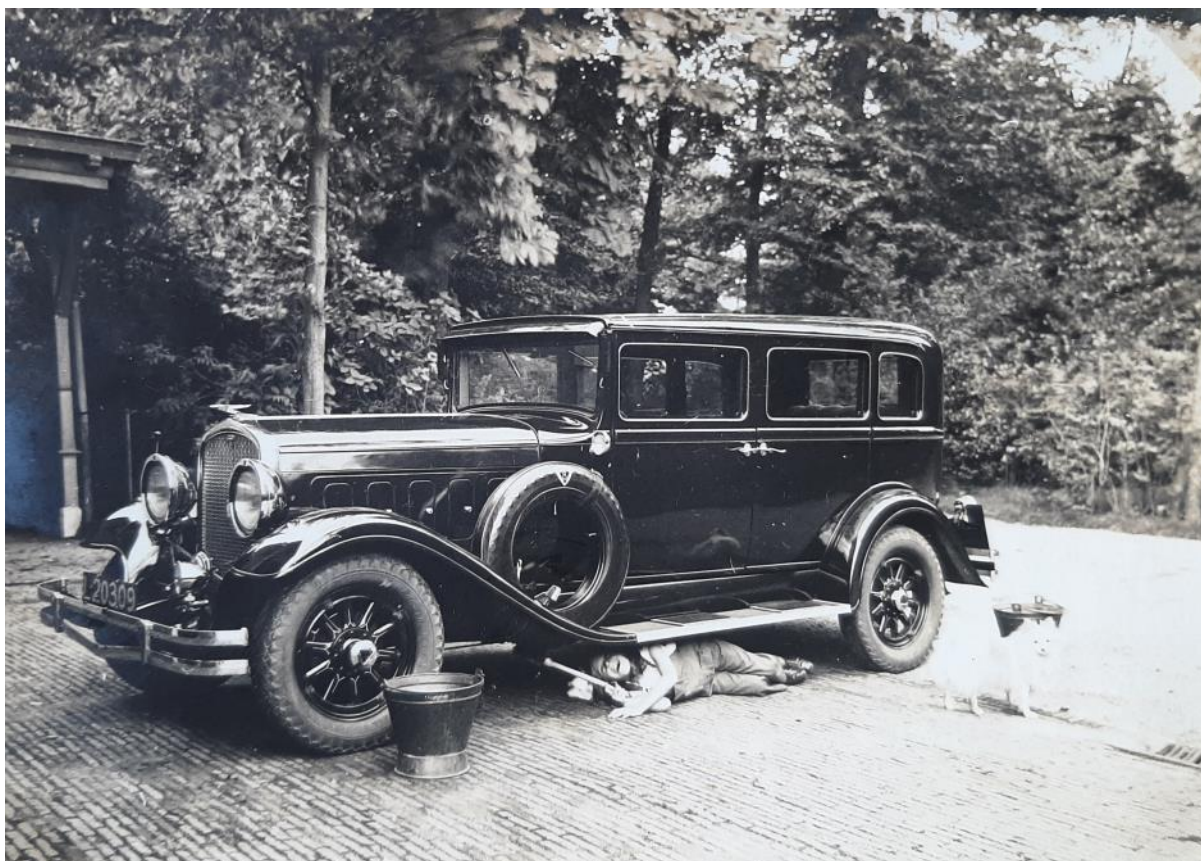
Afb. 2.22 De zuidelijke boerderij, met sinds circa 1885 het gebruik als groenten- en bloementuin. Links zijn koude bakken en daarachter de schutting met leifruitrekken zichtbaar, rechts een verwarmbare lage kas. In of bij de boerderij was een ruimte in gebruik als oranjerie. Foto circa 1935, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.23 De parkaanleg naast het huis, gezien vanaf de hoofdentree. De toegangsdrif slingerde met een fraaie bocht naar het huis (met de hoofdentree rechts in de hoek) en van daar naar het koetshuis. Het 'voorplein' is aangekleed met kuipplanten en diverse zitgelegenheden. Foto 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.24 De familie Jaring-Fresen in een tuinprieel. Mogelijk is dit het prieel dat nabij de Hoofdstraat stond, met de rug daar naartoe en gericht op het park. Foto ongedateerd, vermoedelijk circa 1937, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.25 Het vroegere grote klinkerplein bij het koetshuis. Uiterst links de punt van de overkapping. Op de achtergrond de dichte, gevarieerde beplantingsrand tussen het plein en het grasveld van de grote zichtlijn. Foto ongedateerd, mogelijk 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.26 Uitzicht in 1922 vanaf het park/ de Hoofdstraat over de weide langs de Overtuin. Links de dan recent herplante laan tussen weide en Overtuin. Foto 15 januari 1922, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.27 Zicht door de Overtuin. Langs de slingerende paden staat een deel van de collectie (forse) kuipplanten opgesteld. De foto geeft de indruk dat alle parkdelen gedetailleerd waren ingericht en intensief onderhouden werden. Foto 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.28 Het tuinbeeld in de zichtas van de Overtuin, gezien vanuit het oosten richting het hoofdhuis. De herfst- of voorjaars-foto toont het dichte parkbos aan weerszijden van de zichtas. Foto ongedateerd, mogelijk 1932, coll. Van den Brink-Nengerman.

Afb. 2.29 Lindenhorst op een luchtfoto uit 1945. Het meest opvallende verschil met de foto's 2.17-2.19, is de grote zichtlijn met en hek is verdeeld tussen park en boerderij-erf. Zie ook afb. 2.31. Dotkadata, fotonr 106G_4833_3168.

INBOEDEL LAATSTE LANDGOED UIT „MILJONAIRES-STRAATJE” ONDER DE HAMER Sfeer uit tijd van Multatuli

Kunstkenneren en vele anderen uit binnen- en buitenland zullen binnenkort naar de Stichtse Lustwarande komen, als daar de inventaris onder de hamer komt van het huis „Lindenhorst” in Driebergen. Dit huis was tot voor kort nog particulier bezit, maar wordt thans verbouwd tot tehuis voor Utrechtse bedlegerige bejaarden.

„Lindenhorst” werd bijna een eeuw geleden gebouwd en is van die buitenhuizen met veel grote ramen, die destijds golden als de laatste mode

op het gebied van „Laat licht en lucht toe in uw woning”. Architectonisch kan dit soort buitenhuizen echter niet op grote schoonheid bogen.

Het is echter wel merkwaardig dat dit eigenlijk het laatste landgoed is uit het zogenaamde „miljonairesstraatje” tussen Zeist en Driebergen, dat tot voor kort nog geheel bewoond werd in de stijl, zoals het in de twintiger jaren van deze eeuw nog met een hele reeks buitenplaatsen langs deze straat tussen genoemde gemeenten het geval was.

Het was dit soort buitenplaatsen, waarover Multatuli het heeft in zijn „Max Havelaar”. Als daarin de onsympathieke Droogstoppel, makelaar in koffie, ten tonele wordt gevoerd en deze een dagje naar Driebergen gaat, verbast hij zich daar over de ontvangst op een der buitenplaatsen en de ten toon gestelde pracht. Het is juist een der landgoederen op een een steenworp afstands van „Lindenhorst”, dat Multatuli daarbij voor ogen moet hebben gestaan. Men kan het zich levendig voorstellen, want alles in dit buitenhuis is er op berekend de indruk van grootsheid en weelde te geven. Reusachtige kamers die meer van vergaderzalen weg hebben, zware tapijten, kolossale spiegels en machtige ebbenhouten kasten met zilver, kristal of kostbaar porcelein. Aan de muur prijken schilderijen van Mauve en Wouermans, al even kloek van formaat. In de gang prijkt een soort kanon en wie duelleren wil kan hier het materiaal ook voorhanden vinden, compleet met een matrijs om de kogels te gieten.

den uit voetbalpool

Afb. 2.30 De verkoopveiling van Lindenhorst kreeg heel wat publiciteit, met name omdat het toen al het laatste buitenhuis langs de Hoofdstraat was dat zijn particuliere buitenplaatsfunctie verloor. Hier een bericht in het Eindhovensche dagblad van 21 februari 1958.

Afb. 2.31 Lindenhorst op een vogelvluchtfoto op 1 oktober 1961. De buitenplaats is nog volledig als zodanig in gebruik: inclusief de moestuin en boomgaard van de pachtboer (linksvoor), de oude erkers aan het huis en de bessen- en fruittuin achter het koetshuis en garage-met-zolderkas. Niets wijst erop dat sinds 1957 gemeente Utrecht eigenaar is. In de grote zichtlijn is goed de tweedeling:

het zuidoostelijk deel behoort in 1961 bij het park: langs het scheidingshek staan sierheesters en halverwege het in banen geschoren gazon ligt een rond vijvertje. Het noordwestelijk deel behoort dan bij de boerderij: vanuit de stal onder de oude hooiberg is de varkensuitloop zichtbaar, zij liggen zelf ten oosten van het weide-pad. Tussen deze hooiberg en de stal staat de nieuwe hooiberg. KLM Aerocarto, Aviodrome, fotonr 057506zr.

Afb. 3.32 Lindenhorst op een luchtfoto uit 1972. Voor zover van de zeer grote hoogte zichtbaar, heeft de buitenplaatsstructuur geen grote veranderingen ondergaan sinds 1958 het gebruik als verpleeghuis. Het hoofdhuis is wel uitgebreid met de lange westelijke vleugel. De pachtboerderij lijkt nog volledig in gebruik, inclusief de boomgaard en moestuin van de pachtboer. RAZU, cat.nr 31255.

Prijs / 275.000 k.k.

Driebergen, Utr. Heuvelrug

In uitstekende staat verkerende buitenplaats met park, boomgaard en moestuin groot 1,33 ha, met koetshuis en genaamd

„De Lindenhorst”

Gelegen aan de hoofdstraat, richting Doorn. Tot voor kort in gebruik als verpleegtehuis en daartoe aan voorschriften beantwoordend. Totaal 35 vertrekken, variërend van 3 tot 50 m2. Eventuele mogelijkheid tot overname van inrichting/inventaris.

Bestemming: culturele, sociale- of onderwijsdoeleinden, b.v.: vormingscentrum, trainings- of opleidingscentrum, internaat. Wellicht mogelijkheid in overleg met gemeente voor revalidatie-, verzorgingstehuis of dergelijke.

Prijs slechts / 345.000 k.k.

Afb. 2.33 Verkoopadvertentie voor Lindenhorst op 5 mei 1973 in de Telegraaf, door makelaar Driema uit Driebergen.

2.4 PERIODE 1957-2021, LINDENHORST ALS ZORGINSTELLING EN ALS KANTOOR

In februari 1957 berichtten diverse media dat gemeente Utrecht *‘het kapitale landgoed “Lindenhorst” te Driebergen’* wil aankopen ten behoeve van een centrum voor ‘chronisch zieke bejaarden’. De gemeente kocht de buitenplaats na akkoord van de gemeenteraad voor fl 135.000,00.²⁸ Een jaar later, op 21 februari 1958 is in Trouw de veilingadvertentie geplaatst voor een *“zeer belangrijke inboedelveiling”* vanaf dinsdag 25 februari, wegens vertrek van de familie Jaring. Bij de opsomming staan ook tuinmeubelen en 3 tuinhuisjes. De verkoop en de inboedelveiling kreeg redelijk veel publiciteit. De reden hiervoor was voornamelijk, dat Lindenhorst in 1958 inmiddels de laatste particulier bewoonde buitenplaats in dit Heuvelrug-lint was (afb. 2.30).

Lindenhorst als zorgcentrum voor senioren

Na de overdracht van Lindenhorst volgde volgens berichten een grote verbouwing ten behoeve van de nieuwe functie. In het Utrechts Nieuwsblad is met regelmaat verslag te lezen van de oplopende kosten en bijkomende raadsvragen. Een bericht in het Utrechts Nieuwsblad van 29 december 1959 zegt *“tehuis De Lindenhorst waar thans de Utrechtse stichting huisvesting bejaarden is gevestigd. Er worden bejaarde mensen tussen de 70 en 88 jaar verpleegd. Twintig mannen en eenentwintig vrouwen.”*

In oktober 1961 werd een serie luchtfoto's gemaakt van de tegenover gelegen buitenplaats De Horst. Op een van die foto's is Lindenhorst zeer goed zichtbaar (afb. 2.31). Intrigerend is dat op de vogelvluchtfoto zowel de buitenplaats als de pachtboerderij volop in bedrijf is. Niets wijst erop dat sinds 1957 gemeente Utrecht eigenaar is, het pand grondig is verbouwd en dat er een verpleeghuis is gevestigd. De foto geeft een prachtig beeld van Lindenhorst in vol gebruik en bedrijf.

Uit 1972 dateert een luchtfoto (afb. 2.32), die vanwege de fotohoogte een grofstoffelijk beeld van Lindenhorst geeft. Ook uit dat beeld blijkt dat tot begin jaren 1970 er geen grootschalige veranderingen aan de buitenplaatsstructuur zijn doorgevoerd. Wel is tussen 1961 en 1972 het hoofdhuis uitgebreid met de lange westelijke vleugel.

Lindenhorst behield de functie van verpleeghuis tot begin jaren 1970. Op 5 mei 1973 werd door makelaar Driema geadverteerd (afb. 2.33) met de verkoop van de *“in uitstekende staat verkerende buitenplaats met park, boomgaard en moestuin groot 1,33 ha, met koetshuis en genaam “De Lindenhorst” (...) Tot voor kort in gebruik als verpleegtehuis”*. De vraagprijs was fl 345.000,00.

Afb. 2.34 De ontwikkeling van de buitenplaats-structuur, volgens de serie Top. kaarten:

- 1 Linksboven 1973; de 'boerenboomgaard' is sterk vereenvoudigd, de 'boerenmoestuin' is nog als zodanig gemarkeerd (wit).
- 2 Boven 1982; de kaart toont de westvleugel. De 'boerenmoestuin' is een apart perceel, met boomgaard-aanduiding. In de grote wei is de stal geplaatst.
- 3 Links 1989; de 'boerenboomgaard' is ingericht als parkeerplaats, de 'boerenmoestuin' is een apart perceel, maar weiland.

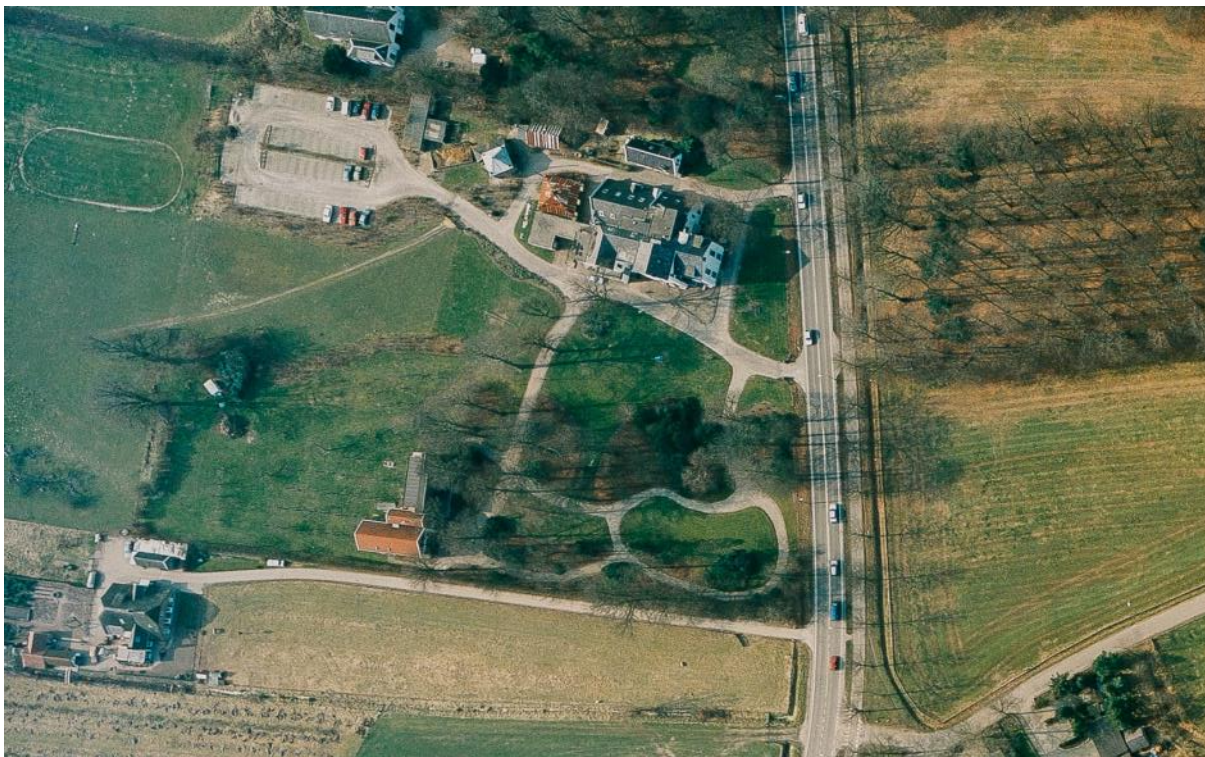
Afb. 2.35 Lindenhorst op een luchtfoto uit 1988. De grootste ruimtelijke verandering sinds begin jaren 1980 is dat ten westen van de boerderij de boomgaard is vervangen door de parkeerplaats en dat daarachter de moestuin is opgeheven en heringericht als weiland. RAZU, cat.nr 31273.

Lindenhorst als kantoor van YFC

Het verloop van het verkoopproces is niet nader bekend. Volgens een krantenartikel uit oktober 1973 blijkt Lindenhorst dan al in gebruik te zijn bij de organisatie Youth For Christ (YFC). Volgens latere berichten kon YFC het buiten voor fl 1,00 overnemen. De organisatie trok vrij snel in het pand, maar pas na een verbouwing van circa drie jaar werden het buitenhuis en koetshuis op 19 juni 1976 officieel geopend. Waarschijnlijk is bij deze bezitsovername ook de boerderijfunctie gestopt en zijn het boerderijgebouw en het koetshuis met garage en zolderkas verbouwd voor YFC-activiteiten.

Uit vergelijking van de opeenvolgende Topografische kaarten (afb. 2.34) blijkt dat begin jaren 1980 door YFC de parkeerplaats is aangelegd, ter plaatse van de boerenboomgaard. De achterliggende boerenmoestuin met omringende beplanting zal tegelijk zijn opgeheven en het perceel ingericht als weiland. Met de aanleg van de parkeerplaats veranderde ook de logistieke hoofdrouting door het park; in plaats van de slingerende route entree-hoofdhuis-koetshuis, werd dit min of meer rechtdoor entree-langs het huis-parkeerplaats. De structuur en inrichting van Lindenhorst is ook goed zichtbaar op luchtfoto's uit 1988 (afb. 2.35) en 1993 (afb. 2.36). De foto's tonen dat, op met name het boerderij-erf na, de historische hoofdstructuur uit circa 1863 en 1912 van Lindenhorst goed bewaard is gebleven.

Begin 21e eeuw werd de beheerlast van de buitenplaats te groot voor YFC. Het eigen gebruik nam ook af, waardoor tweederde van het hoofdhuis werd verhuurd en het koetshuis beschikbaar was voor feesten en dergelijke.²⁹ Uiteindelijk is Lindenhorst in 2019 verkocht aan Grosso Moda Beheer BV. Deze BV verkocht Lindenhorst in 2020 aan Buitenplaats Lindenhorst BV. Ook na 2019 is het hoofdhuis per ruimte verhuurd aan diverse ondernemers. In Kadastraal Dienstjaar 2021 is de zomerwoning aan de noordzijde van de boerderij, met een perceel grond afgesplitst en verkocht aan een particulier. De huidige eigenaar van Lindenhorst heeft het plan om de gehele buitenplaats in te zetten als woon- en zorglocatie voor senioren.

Afb. 2.36 Lindenhorst op een luchtfoto uit 1993. Opvallend is de sterke aanwezigheid van de wandelpadenstructuur in het park. De opzet van beplanting, grasvelden en paden is in hoofdlijnen zeer vergelijkbaar met het kaartje uit 1884 (afb. 2.8). Op het terrein van de boerenmoestuin lijkt een soort circuitje te zijn aangelegd. RAZU, cat.nr 31318

NOTEN

1. Willem van Dijk was zoon van Jochem van Dijk en Maria van Vossesteijn. Gerrigje was afkomstig uit Darthuizen en dochter van Gijsbert van Swieten en Teuntje van Ginkel.
2. Boerderij De Horst werd evenals Lindenhorst pas veel later in de 19e eeuw verbouwd en heringericht als buitenplaats. Verschil tussen beiden is, dat bij De Horst de boerderij naar de toenmalige mode werd opgeheven en bij Lindenhorst juist werd herbouwd en uitgebreid.
3. Dit op basis van de geldbedragen in enkele eind 18e- en begin 19e-eeuwse testamenten in HUA.
4. Dit blijkt uit haar Kadastrale legger nr 171; in Dienstjaar 1859 heeft zij een belastbaar grondbezit van 23,72,82 hectare.
5. Willem Davelaar was zoon van Hendrik Davelaar en Geertje van Dijk. Luitje was dochter van Gerrit van den Berg en Jantje Gijsbertsen.
6. De splitsing van de boomgaard en de ligging van het lange perceel zijn vastgelegd op Hulpkaart 56, goedgekeurd juli 1863, Dienstjaar 1863.
7. Alexander Hendrik Metelerkamp was zoon van ds Johannes Jacobus Metelerkamp (1777-Utrecht) en Philipa Johanna Petronella Boers (1780-1825).
Alexanders broer Adrianus Theodorus Louis (1819-1896) bezat de buitenplaats Groot Engelenburg te Brummen en van 1846-1879 de heerlijkheid Bronkhorst en zijn broer Herman Anne Cornelis (1820-1886) buitenplaats de Wildbaan bij Brummen.
Catherina G.J. VerLoren was dochter van Pieter VerLoren heer van Themaat (1779-1860) en Joanna Maria Nahuijs (1780-1848).
8. Waanders (2000), met verwijzing naar L. Rieber in: De Maatschappij ter Bevordering der Bouwkunst van 1842. Bouwkundig Tijdschrift deel XII (deel 38 der Bouwkundige Bijdragen), p.7-8.
9. Vriendelijke mededeling ir. D. Vermeulen, naar aanleiding van zijn onderzoek voor het Van Lunteren-overzichtswerk, te verschijnen in 2022.
10. Van Groningen (1999), p 113
11. Lutgers weergave past daarmee bij de midden-19e-eeuwse smaak: buitenhuizen in het park-groen, waarbij geen arbeid-/nuts-onderdelen als dienstgebouwen en moestuinen de beleving verstoren.
12. Lutgers (1869), p XI.
13. Tot aan de Bataafse Republiek c.q. wetgeving in het Koninkrijk der Nederlanden was de 'openbare weg' eigendom en medeverantwoordelijkheid van de aangrenzende grondeigenaren. Dat men door een bezit heen reisde gaf een zekere status aan het bezit, ook nadat wegen provinciale- of rijkswegen waren geworden.
14. Vriendelijke mededeling mevr. Van den Brink-Nengerman.
15. Johanna Maria was dochter en als baby als weeskind van Joan Philip Verloren (1802-1835) en Lucretia Catharina Cornelia de Monté (1803-1835).
16. Dit terrein behoorde tot midden 19e eeuw tot Lindenhorst, maar was in een nu onbekend jaar verkocht door weduwe Van Dijk-van Swieten.
17. Craandijk (1882), p 142.
18. De kern van de overzichtskaart is weergegeven in Van Groningen (1999), p. 136. Als herkomst wordt HUA genoemd (inv.nr 1538-2 (A)), hier is de kaart echter nog niet aangetroffen (bevindt zich volgens Victor Lansink in de collectie Muller).
19. De aankoop blijkt uit de Kadastrale leggers 272 van W. Davelaar en 501 van J.J. Metelerkamp. Tegenwoordig is dit Hoofdstraat 262+264. Over het gebruik als orangerie en moestuin: vriendelijke mededeling mevr Van den Brink-Nengerman 27-01-2022.
20. Anna Maria was dochter van Hendrik Wisman en Susanna Catharina van Malm.
21. Joost de Blank (Amsterdam 1865- Utrecht 1958) was in 1894 gehuwd met Adriana van Daalen (Haarlem 1864- Utrecht 1961). Voor hij op Lindenhorst in dienst kwam, was hij tuinman in Velsen en Bussum.

22. Vriendelijke mededeling mevr Van den Brink -Nengerman 27-01-2022. Het glazen dak van de kas-zolder is herkenbaar op luchtfoto's.
23. De collectie betrof volgens de veilingadvertentie: een landauer, Victoria, Wagonet met zomer- en winterportier, Break met zomer- en winterkap, coupé (allen op gummibanden), Napoleon of Coureuse, Dogoart [dogchart] en Arrenslede. Verder twee- en eenspans gareeltuigen, waaronder met zilver opgelegd, leidsels, opzetteugels, hennepriemen, stalhalsters, hoofdstellen, zadels, statiedekken, rijtuigkleden, lantaarns, strosnijbak, enzovoorts.
24. Anna Margaretha was dochter van Thomas Hendrik Fresen en Anna Maria Wisman. Jan Lubertus was zoon van Jan Jaring en Luberta Prent.
25. Dit blijkt uit Kadastrale legger 834. De gezamenlijke eigenaren zijn hierin genoemd (eerst weduwe Wisman + Anna Jaring-Fresen, daarna Anna + neven en nichtjes.
26. Volgens advertentie in het Utrechts Nieuwsblad van 14-10-1943: "wegens ziekte 875 roode, lange Nijmeegsche stoppelwortels, staande te Driebergen bij Dorrestein op Lindenhorst."
27. Voor gezamenlijke eigenaren; legger 834. Over het deels in familiebezit blijven van Lindenhorst; vriendelijke mededeling van de huidige eigenaresse mevr. A.M. van den Brink-Nengerman.
28. Volgens bericht in Utrechts Nieuwsblad van 08-03-1957.
29. Artikel in Algemeen Dagblad 19 juni 2018 en in Nieuwsblad De Kaap/ Stichtse Courant 10 juli 2018.

3 ACTUELE SITUATIE

De buitenruimte van Lindenhorst is voor goed begrip van de situatie onderverdeeld in zeven deelgebieden. Het kernpunt van de tuinhistorische waardestelling is deelgebied 5, de voormalige boerderij-nutstuin. Dit deelgebied is echter onlosmakelijk onderdeel van (de waarde van) het gehele complex, zowel vanuit de historische ontwikkeling als in de actuele situatie. Daarom is in de hoofdstuk de actuele situatie van de gehele buitenruimte beschreven. Dit is gedaan aan de hand van een fotoserie. In de bijschriften zijn ook eventuele knelpunten in de tuinstructuur of -inrichting benoemd ten aanzien van historische-, complex- en/of beleavingswaarden.

Afb. 3.1 Lindenhorst op een recente luchtfoto, met aanduiding van de 8 deelgebieden:

1	Huispark	5	Boerderij-erf
2	Park	6	Parkeerplaats
3	Koetshuisplein	7	Weiden
4	Fruittuin		

Voor de subnummers; zie de bijschriften bij de foto's.

Bron: pdokviewer, ongedateerd.

1 HUISPARK

Het huispark omvat de hoofdentree en de park bij de voor en zijgevel van het hoofdhuis.

Afb. 3.2 Het hoofdhuis, met rechts de voormalige boerderij en daarnaast het zomerhuis, met de eigen entree.

Het huispark voor het huis ligt vlak en open naar de straat, hierdoor mist de voorgevel de aangeklede historische, uitstraling (zie ook afb. 2.13 en 2.23).

Afb. 3.3 De hoofdentree en het huispark, gezien vanaf de Overtuin. Rond het huis is nu een grote open ruimte, terwijl in het park dichte groenblijvende massa domineert. Hierdoor is de historische afwisselende en verfijnde parkopzet van Van Lunteren uit balans geraakt.

Afb. 3.4 De historische hoofdentree van Lindenhorst. Deze heeft altijd een bescheiden en daarmee verwelkomende uitstraling gehad.

Afb. 3.5 Het huispark met de toegangs-dreef als bijna recht pad langs de huisgevel. Na 1960 heeft het pad dit verloop gekregen, in plaats van de sierlijk licht slingerende dreef (zie ook afb. 2.13, 2.23, 2.29). Hierdoor heeft het ensemble van huis en park aan beleevingswaarde ingeboet; het dreef is nu meer een pad zo snel mogelijk richting de parkeerplaats, dan de vloeiende entree tot het hoofdhuus.

2 PARK

Het park beslaat het oostelijk deel van Lindenhorst. In de opzet is de historische basisstructuur nog goed herkenbaar.

Afb. 3.6 De oostelijke hoek van het park. Links ligt de toegangsweg naar de vroegere zuidelijke boerderij annex orangerie. In de zuidelijke parkrand staat een rij oude(re) bomen, voornamelijk Zomereik.

Afb. 3.7 Het park heeft naar ontwerp van S.A. van Lunteren een basisopzet van losjes min of meer oost-west gerichte 'banen' van opgaande beplanting en grasvelden (zie ook afb. 2.8, 2.29 en 3.1). Deze structuur werd speels doorbroken door slingerende wandelpaden. Die zijn tegenwoordig slechts rudimentair aanwezig of verdwenen. Hierdoor mist een hoofdonderdeel van de parkbeleving.

Fraai is dat in de boomlaag diverse oudere coniferen aanwezig zijn. De heesterlaag is goed ontwikkeld, maar soortenarm, met een overmaat aan rododendron.

Afb. 3.8 Het park wordt van de weg-berm gescheiden door het historische, bescheiden hekwerk.

Hierdoor heeft Lindenhorst een fraaie, open uitstraling naar de omgeving: de grasvelden van park en huispark lijken door te lopen tot aan de Hoofdstraat.

Afb. 3.9 Het grasveld tussen hoofdhuis en park. Oorspronkelijk was het grasveld geen vlakte, maar een met bloemperken aangeklede overgang van huis naar park (zie foto boven).

Afb. 3.10 Het zicht vanaf de hoofden- tree over het grasveld. In de opzet van Van Lunteren was er oorspronkelijk vanaf dit punt, tussen bomen en afwisselende heestergroepen door, een glimp van het uitzicht naar verre zuidelijke landschap.

In de actuele situatie is door het uitdijen van de heestergroepen dit 'verre zicht vanaf de entree' sterk ingekort.

Afb. 3.11 Het grasveld voor het huis loopt naar het zuidwesten door richting het koetshuis (op de achtergrond).

De oude, uitgegroeide heestergroepen geven nog steeds fraai golvende lijnen aan de parkstructuur.

Afb. 3.12 Het zuidwestelijk deel van het park is aan het verwilderen, zeker in vergelijking met de andere parkdelen. Mogelijke oorzaak kan zijn, dat er door de ouder wordende bomen steeds minder licht toetreedt, waardoor de groeiomstandigheden voor onderbeplanting afnemen.

Dit is een proces dat hoort bij oude(re) buitenplaatsparken en het vraagt een daarop aangepast beheer.

Afb. 3.13 Het zuidwestelijk deel van het park is ook aan het verrommelen; er staat een hoeveelheid aan tuinornamenten en dergelijke gestald. Het merendeel hiervan lijkt van recente datum te zijn en niet tot de aanleg van Lindenhorst te behoren.

3 KOETSHUISPLEIN

Aan de oostzijde van het koetshuis ligt de pleinruimte, die vroeger gebruikt werd voor opstellen en onderhouden van rijtuigen en later auto('s) (zie ook afb. 2.25).

Afb. 3.14 Het toegangspad naar het koetshuis, gezien vanaf het hoofdhuis. Langs het pad staan enkele oude bomen, waardoor het pad de uitstraling heeft van een laantje. Sommige van de bomen kunnen dateren uit de aanlegperiode rond 1863.

Afb. 3.15 Het koetshuisplein is in de loop van de 20e eeuw verkleind door uitgroeiende beplantingsranden. Hierdoor is beleving van de samenhang tussen gebouw en plein afgenomen. Herstel van de historische opzet geeft ook verbeterde mogelijkheden voor een eigentijds gebruik.

4 FRUITTUIN

De vroegere fruit- en bessentuin ligt ten westen van het koetshuis. Dit parkdeel vormt een 'eigen wereld' op Lindenhorst.

Afb. 3.16 De fruittuin wordt vrijwel geheel door een rand van opgaande beplanting omgeven. De structuur bestaat uit grasveld en een kleine collectie fruitbomen van uiteenlopende leeftijd.

Door de inrichting en de beslotenheid vormt de fruittuin een eigen gebied met eigen sfeer op Lindenhorst.

Afb. 3.17 Zicht op de achterzijde van het koetshuis. Links de zolderverdieping, die bij de bouw rond 1912 werd ingericht als druivenkas; de druivenstokken stonden in de fruittuin tegen de gevel. De ranken werden omhoog geleid de zolderkas in.

Bij een renovatie van het gebouw verdient herstel van de zolderkas aanbeveling, uit gecombineerd oogpunt van de historische waarde en van de gebruikswaarde bij herbestemming.

Afb. 3.18 Zicht vanaf de zuidoostzijde van het koetshuis. Links de oude haag op de grens met de zuidelijke boerderij. Op de achtergrond de haag op de grens met de weiden. Aan weerszijden van de haag is er een klein uitzicht naar het weidelandschap. Dit versterkt het besloten karakter van de fruittuin en nodigt uit tot doorwandelen richting de weiden.

5 BOERDERIJ-ERF

Ten noord- en zuidwesten van de vroegere boerderij ligt het boerderij-erf. Het noordwestelijk erf behoort tegenwoordig tot het zomerhuis.

Afb. 3.19 Zicht over het zuidwestelijk boerderij-erf vanuit het westen. Op de voorgrond de 19e-eeuwse hooiberg, links een schuur, op de achtergrond de hooiberg uit ca 1950 en daarachter het hoofdhuis. Het boerderij-erf heeft ook in de huidige staat een voor Lindenhorst bijzondere belevingskwaliteit.

Afb. 3.20 Het boerderij-erf gezien richting het toegangspad naar de parkeerplaats. In de loop der tijd is het boerderij-erf verrommeld met meerdere opstallen (zoals de fietsenstalling rechts) en verwildeerde beplanting. Linksachter de westgevel van de aanbouw aan het hoofdhuis.

Afb. 3.21 Het noordwestelijke erf, met rechts de achtergevel van de vroegere boerderij en links het zomerhuis. Recent is het zomerhuis verkocht en afgesplitst, met een deel van het noordwestelijk erf.

Afb. 3.22 Het boerderijerf, gezien vanaf het toegangspad. De foto vangt de sfeer van het erf niet, wel toont het hoe het erf in afgelopen jaren verwaarloosd is geraakt.

Linksvoor de fietsenstalling, daarachter de in basis 19e-eeuwse hooiberg, op de achtergrond een schuur, rechts de hooiberg uit circa 1950.

6 PARKEERPLAATS

Ten westen van het boerderij-erf ligt de parkeerplaats.

Afb. 3.23 Het ontsluitingspad richting de parkeerplaats, langs de verzorgingshuisaanbouw. Rechtsachter de roeden van de hooiberg. Links de dichte rodoendronrand tussen het huispark en de zichtweide.

Door deze besloten opzet, is de beleving geheel gericht op het pad en de parkeerplaats. Het historische, weidse uitzicht met de verre zichtlijn over de weiden is niet meer beleefbaar.

Afb. 3.24 De parkeerplaats uit begin jaren 1980, gezien vanuit het westen.

De gekozen ligging is begrijpelijk; achter de boerderij, zonder de hoofdparkaanleg aan te tasten.

Echter door de ligging op de boerenboomgaard, met een inrichting zonder aandacht voor die ligging, vormt de parkeerplaats alsnog een vreemd, storend element in de buitenplaatsstructuur van Lindenhorst.

7 WEIDEN

Ten westen van het park en fruittuin gaat de buitenplaats over in het agrarische weidelandschap richting de Gooijerwetering.

Afb. 3.26 Zicht vanuit het westen door de grote zichtlijn richting het huis. Zie ook afb. 2.17 en 2.18. Het zicht is sterk vernauwd, met name door de dichte beplanting langs de parkeerplaats. In de achtergevel van het huis missen vensters/ erkers die een aanleiding zijn om het zicht te beleven.

Afb. 3.27 Het uitzicht over het westelijke weidelandschap. Achter de boomrij loopt dit door tot aan Gooijerwetering en verder. Midden in de weide van Lindenhorst staat de stal uit circa 1980 ten zuiden daarvan is een paardenbak aangelegd.

Rechts het weilanddeel ter plaatse van de vroegere boerenmoestuin, met de dichte beplanting langs de erfgrans met buitenplaats Overhorst.

Afb. 3.28 Het weilanddeel ter plaatse van de vroegere boerenmoestuin. Door opheffing van de tuinfunctie en verwijdering van de omringende beplantingsrand, heeft een omkering van de massa-ruimte verhoudingen plaatsgevonden. Hierdoor mist Lindenhorst een relevant deel van de historische boerderij-buitenplaats-structuur.

Op de achtergrond kantoorgebouwen bij de erfgrans op buitenplaats Overhorst.

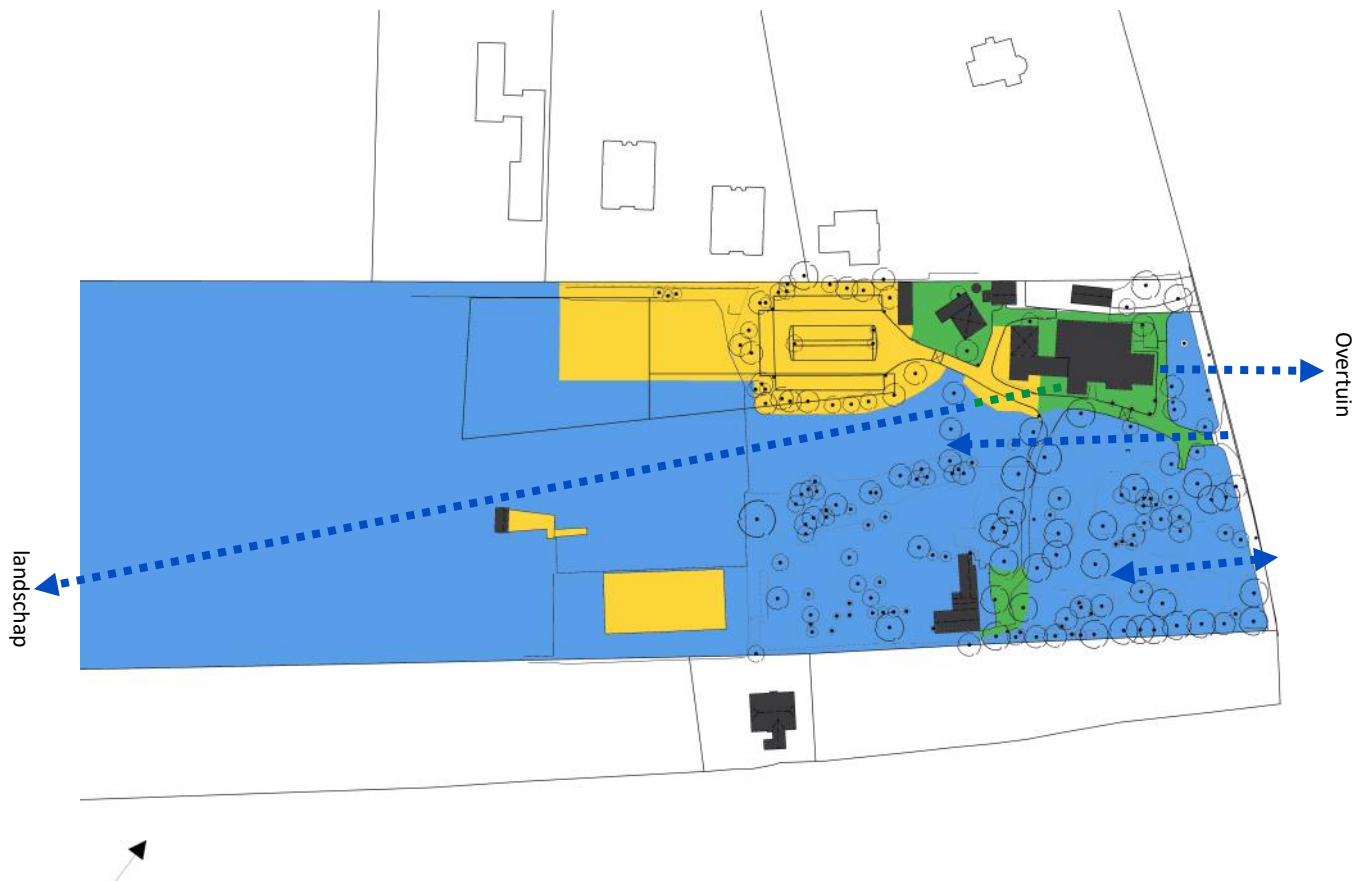
4 ANALYSE EN CONCLUSIES

- ◇ Lindenhorst is op meerdere vlakken een historisch bijzondere en daarmee waardevolle buitenplaats: als boerderijbuiten, als historisch ensemble van huis, park en landschap en als onderdeel van het oeuvre van S.A. van Lunteren. Dit is hierna nader toegelicht.
- Zoals ook in literatuur gemeld, is Lindenhorst een uniek historisch complex als laat-19e-eeuws boerderijbuiten. Op het moment dat het in de mode was om geen arbeid(ers) in het zicht van het huis te hebben, werd bij Lindenhorst welbewust het leef- en werkgebied van eigenaar en pachtboer gecombineerd.
- Lindenhorst is in z'n buitenruimte en structuur een opvallend gaaf bewaard gebleven buitenplaats in het lint langs de Hoofdstraat:
 - ⇒ In het aanzicht vanaf de openbare zijn er geen opvallende aantastingen van de historische structuur.
 - ⇒ Alle onderdelen die sinds 1863 de buitenplaats kenmerken, zijn herkenbaar aanwezig. Er zijn onderdelen aangepast en diverse details zijn vervaagd of verdwenen, maar de basisstructuur is nagenoeg compleet aanwezig.
- Samen met de goed bewaarde, aangrenzende onderdelen die in bezit zijn van de oude eigenaarsfamilie, is voor de kenner Lindenhorst als totaalcomplex gaaf aanwezig. Daarmee is Lindenhorst binnen het buitenplaatsenlint op de Heuvelrug een zeldzaam exemplaar geworden.
- Buitenplaats Lindenhorst is bijzonder, als de jongste van de vijf Heuvelrug-buitenplaatsen die als ensemble (huis en park) zijn ontworpen door S.A. van Lunteren. Tot deze reeks behoren: bij Zeist, aan de Utrechtseweg Beeklust (1855) en het aangrenzende De Brink (1856) en Wulperhorst (1858), bij Doorn Schoonoord (1862). Van de vijf Van Lunteren-buitens lijken Wulperhorst en Lindenhorst in exterieur en aanleg het meest gaaf bewaard te zijn. Alle vijf de buitens zijn tegenwoordig in gebruik voor maatschappelijke of zakelijke doeleinden.

- ◇ Binnen de historische parkstructuur zijn zoals gezegd onderdelen aangepast en diverse details ver-
vaagd of verdwenen. De meest opvallende aanpassingen zijn:
- De vorm en ligging van de toegangsdreef, vanaf het inrijhek langs het hoofdhuis.
 - De grote uitbouw aan de westzijde van het hoofdhuis, waardoor het typerende onderdeel van het huis
-terras overlopend in het boerderij-erf is verdwenen.
 - De parkeerplaats ten westen van het boerderij-erf.
 - Het weiland ten westen van de parkeerplaats, op de locatie van vroegere moestuin en boomgaard van
de pachtboer.
 - Structuur van de wandelpaden door het park.

Afb. 5.1 De actuele situatie, met daarop aangegeven de tuinhistorische waardering van de verschillende onderdelen en structuren. De kleurcodering is als volgt:

Blauw tuinhistorisch hoge waarde : originele structuren en onderdelen

Groen tuinhistorisch positieve waarde : originele structuren en onderdelen die sterk vervaagd zijn of een afwijkende invulling hebben gekregen, of latere toevoegingen die geen afbreuk doen aan de historische structuur

Geel tuinhistorisch indifferente waarde : structuren en onderdelen die later zijn aangebracht en geen toevoegende waarde hebben voor de historische aanleg of hier zelfs afbreuk aan doen

5 WAARDERING

TUINHISTORISCH HOGE WAARDE (BLAUW)

van cruciaal belang voor de structuur en/of de betekenis van de aanleg

Structuren en elementen die relatief gaaf aanwezig zijn en/of beeldbepalend zijn voor de historische aanleg:

Voor Lindenhorst betreft dit de parkdelen

- Park, zeer waarschijnlijk naar ontwerp van S.A. van Lunteren grotendeels goed bewaarde structuur en (zeer) oude beplantingsonderdelen
- Fruittuin, als in hoofdstructuur en beplantingsonderdelen goed behouden, besloten nutstuin
- Grote zichtlijn, als in hoofdlijn goed behouden onderdelen van de historische kernkwaliteiten van Lindenhorst
- Groot deel van de weiden, als in hoofdlijn goed behouden onderdeel van het agrarische 'oer-landschap' van dit gebied
- Diverse zichtlijnen vanuit, naar en door de buitenplaats, als in basis goed behouden visueel samenbindende structuur van het ensemble Lindenhorst

TUINHISTORISCH POSITIEVE WAARDE (GROEN)

van belang voor de structuur en/of de betekenis van de aanleg en/of aanvullend c.q. niet storend in de historische structuur

Parkdelen en elementen die als locatie of perceel hoge tuinhistorische waarde hebben, maar een invulling hebben die geen relatie heeft met de historische aanleg:

Voor Lindenhorst betreft dit de parkdelen

- Huispark, vanwege de eenvormige, open inrichting waarin de historische gevarieerde aanleg en aankleding van het huis ontbreekt
- Koetshuisplein, vanwege de verrommeling in de structuur
- Delen van de boerderij-erf, als oud erf-onderdeel, maar met een non-descripte inrichting

TUINHISTORISCH INDIFFERENTE WAARDE (GEEL)

van relatief weinig belang voor of zelfs afbreuk doend aan de structuur en/of de betekenis van de aanleg

Parkdelen en elementen die in de tweede helft van de 20e eeuw zonder duidelijk plan zijn toegevoegd of juist zijn vereenvoudigd en die geen toegevoegde waarde hebben voor de historische aanleg of hier zelfs afbreuk aan doen.

NB Dit zegt overigens niets over de beleavings- of ecologische waarde.

Voor Lindenhorst betreft dit de *inrichting* van de parkdelen:

- Parkeerplaats op de boerenboomgaard en de grote zichtlijn
- Terrassen rond het huis en delen van het boerderij-erf
- Het weilanddeel van de boerenmoestuin en –boomgaard
- Paardenvoorzieningen in de weiden

6 AANBEVELINGEN

6.1 TEN AANZIEN VAN ONTWIKKELINGSLOCATIES

De enige landschappelijk passende locatie voor nieuwe bebouwing, is het weideperceel van de vroegere boerenmoestuin en -boomgaard. Dit wel omringd door een beplantingsrand, waardoor de historische massa-ruimteverhouding wordt hersteld en de ontwikkeling een kwaliteitsimpuls kan geven aan het behoud en beleving van Lindenhorst

6.2 TEN AANZIEN VAN BEHOUD EN BELEVING VAN DE HISTORISCHE PARKAANLEG

PM

Herstel het gevarieerde, rijk aangeklede botanische karakter van de buitenplaats. Dit met name in het huis-park, zodat het historische ensemble van huis en parkaanleg versterkt wordt en zijn uitstraling herkrijgt.

Herstel het koetshuisplein, als historisch onderdeel en eigentijdse verblijfsruimte.

Richt de parkeerplaats opnieuw in, in grootte, vorm en materialisatie. Zodat ook de historische breedte van de grote zichtlijn hersteld wordt en Lindenhorst weer (visueel) sterk verbonden is met het weidelandschap.

Herstel en versterk de zichtlijnen vanuit, naar en door de parkaanleg.

...

BRONNEN

LITERATUUR

M. Andrlik en A..M.C. van Rooijvan Wijngaarden, *Buitens op de Heuvelrug, Beleidskader voor historische landgoederen en buitenplaatsen*, 1 maart 2012

J. Craandijk, *Wandelingen door Nederland met pen en potlood*, Deel 6, Kruseman & Tjeenk Willink, Haarlem 1882, p 142

C.L. van Groningen, *De Utrechtse Heuvelrug, De Stichtse Lustwarande, Buitens in het Groen*, Waanders, 1998, p 32, 75, 113, 130, 136 (afb.),137

P.J. Lutgers en W.J. Hofdijk, *Gezigten in de omstreken van Utrecht*, 1869, p XI en plaat 50

M.C. Plomp, 'Alexander Metelerkamp en zijn rol in het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde in Utrecht', in: *Natura Artis Magistra, Verhalen over cultuur, landschap en natuur*, VerLoren, 2021, p 125-135

D. Vermeulen, 'Een familie van (tuin)architecten en bloemisten, Drie generaties Van Lunteren in 19e-eeuws Utrecht', in: *Oud Utrecht*, juni 2021, p 29-33

W. Waanders, 'Drie generaties Van Lunteren aan de Servetstraat te Utrecht', in: *Bulletin Cascade*, 2000-2, p 5-33

ARCHIEVEN

HUA Het Utrechts Archief

Kadastraal archief

RAZU Regionaal archief Zuidoost Utrecht

WUR Universiteit Wageningen, afdeling Speciale collecties/ database TUiN

WEBSITES

centraalmuseum.nl

cultureelerfgoed.nl

topotijdreis.nl

rkd.nl

utrechtsebuitenplaatsen.nl/buitenplaats/lindenhorst

BIJLAGEN

BIJLAGE 1 BESCHERMING ALS GEMEENTELIJK MONUMENT

Gemeentelijk monument 'Lindenhorst', nr 1581/WN357

Onderstaande tabel conform § 2.33 Lindenhorst, pagina 91-92 in Buitens op de Heuvelrug, Beleidskader voor historische landgoederen en buitenplaatsen, 1 maart 2012

Object	Adres	Status	Bestemming
Buitenhuis (1863-1864) met daaraan vast een oudere langhuisboerderij (19de eeuw)	Hoofdstraat 260	Gemeentelijk monument	Landgoed (nr. 8 – maatschappelijke voorzieningen)
Landschappelijk aangelegde tuin (tweede helft 19de eeuw)	Hoofdstraat bij 260	Gemeentelijk monument	Landgoed (nr. 8)
Zomer- annex bakhuis (1863 (kern ouder))	Hoofdstraat 258	Gemeentelijk monument	Landgoed (nr. 8 – wonen)
Koetshuis (1863)	Hoofdstraat bij 260	Waardevol object	Landgoed (nr. 8 – maatschappelijke voorzieningen)
Entree met natuurstenen hekpijlers en ijzeren hekwerk	Hoofdstraat bij 260	Gemeentelijk monument	Landgoed (nr. 8)
<i>Oorspronkelijk tot landgoed/buitenplaats behorende objecten</i>			
Overplaats aan overkant Hoofdstraat met aanleg	Hoofdstraat bij 260	Waardevol object	Bos / Natuur

Eigendomssituatie

Eigendom van organisatie zonder winstoogmerk.

Bijzonderheden

- Buitenplaats niet openbaar toegankelijk;
- Buitenplaats in handen van één eigenaar

© 2022 Oren 121 BV

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij op papier of digitaal, zonder voorafgaande toestemming van Korneel Aschman, in overleg met de opdrachtgever, Oren 121 BV.

In geval van publicatie, geheel of gedeeltelijk, van dit als intern rapport bedoelde document, is het noodzakelijk om auteursrechten, copyright, publicatierechten en/of andere rechten te regelen met opdrachtgever en de auteur.

COLOFON

Datum 30 maart 2022 concept

Opdrachtgever Oren 121 BV

Auteur ing. Korneel D. Aschman
korneel aschman erfgoedadvies
Noordsingel 51a
3035 EJ Rotterdam

t 0610203348

e info@korneelaschman.nl

w www.korneelaschman.nl